

Tacen

5

Med tistimi, ki so se v drugi polovici preteklega stoletja borili za slovenske narodne pravice, ni bilo samo znamenitih slovenskih politikov, pesnikov, pisateljev in časnikarjev, pač pa tudi mnogo preprostih ljudi z našega podeželja. Med njimi zavzema posebno mesto Franja Koširjeva, dekle, ki jo je v času sokolske povorke v Tacnu prvič srečal naš pesnik, pisatelj in jezikoslovec Fran Levstik.

Medtem ko smo v prejšnji številki Javne tribune razkrili, kaj so o sprejemu Sokolov v Tacnu zapisali tedanji časopisi, prisluhnimo danes »glasu iz ljudstva« — Franjini vrstnici Manci iz Tacna. Takole je pred več kot petdesetimi leti sama pripovedovala: »Oh, kako je bilo takrat, ko nas je Francka, 'štimala' in učila, pa tudi kako zala je bila! Obleko je imela iz at-lasa, modro kot nebo. Ob krilu je nosila širok moder trak, malce temnejši nego obleka. Tudi v obe dolgi lepi kiti je bila vplela moder trak. Druga dekleta — bilo nas je štiriindvajset — smo imela vse enake kambrikaste rožnate obleke, pa v laseh ravno takšen trak kot Francka. Vsaka je imela v rokah po dvanajst šopkov cvetic. Čakale smo v špalirju, kakor nas je Francka postavila. Ves čas nam je žugala, govorila in hodila gor in dol. »Dekleta! Ko pridejo, zapojemo Hej Slavjani, potem pa pripnemo vsakemu Sokolu po en šopek, pa mirno, dostojanstveno in previdno, da ne bomo nobenega zbudile,« tako nam je velela Francka. Imele smo svoj pevski zbor in Francka je bila naša učiteljica. Prva pesem, ki nas je je naučila, je bila ravno »Hej Slavjani«. Še otrok je bila, pa smo jo vendar ubogale, no, peti pa nismo znale preveč dobro!« Ko je imela Franja svoj govor, ki ga je sestavil šmartinski župnik Anton Namre, so vsi kar strmeli vanjo. Nekdo iz občinstva je pripomnil: »Lepa je kakor zarja.« Ves čas potem, ko so se dekleta vračala domov, so govorila o tem pristrčnem medklicu, za katerega domnevajo, da ga je izrekel prav Levstik, saj se pojavlja tudi v njegovih pesmih, posvečenih Franji Koširjevi.

Zdaj ko nam je prisrčna pripoved tacenske Mance osvetlila še drugo plat prvega Levstikovega srečanja s Franjo, lahko opišemo še nadaljnjo pot njune skupne usode: na vižmar-skem taboru prihodnje leto je Franja ponovno pozdravila Sokole ter jih skupaj s tacenskimi mladenkami obdarila s šopki cvetja, Levstiku, ki je bil vedno v težavah glede službe, socialno stanje ni dovoljevalo trdnjše razmerja z gostilničarjevo hčerko Franjo. Leta zatem pa je bil njen goreč občudovalec ter ji je posvetil cel ciklus pesmi, znanih pod imenom Franjine pesmi. Poleg gmotnega položaja ga je ovirala tudi razlika v letih, saj se je ob prvem srečanju s Franjo že bližal štiridesetletje. O njunem razmerju je sam takole modroval: »Ona lepa kakor sonce, a jaz grd; ona mlada kakor jutranja rosa, a jaz že prestar njeni dobi; ona bogata in častite hiše, a jaz ubog ter nič na zemlji; ona vsa ljubezniva, a jaz brez nobenega svojstva, kar utegne pridobiti žensko, posebno še tako mlado, kot je Franja, ki je še na pol otrok! To ne bode vse nič.«

In res ni bilo nič. Njuna ljubezen ni trajala dolgo, saj sta se leta 1876 po njegovi želji razšla. Franja se je kmalu zatem poročila z gostil-

ničarjem Guličem ter se z njim preselila v Sezano. Njuna pota so se ločila, znanstvo pa sta v pismih obnovila šele leta 1886, leto dni pred Levstikovo smrtjo.

Se marsikaj bi lahko zapisali o Franji Koširjevi in Franu Levstiku, a naj bosta dva zapisa dovolj v spomin na preprosto vaško dekle in njenega oboževalca Frana Levstika, ki mu je junija 1868 prav tukaj v Tacnu usoda zapisala novo poglavje v življenjski knjigi.

Andrej Mrak

Svaljki s kislim mlekom:

Potrebujemo 300g belega mesa, sol, poper, jajce, maščobo, 3 jajca za preliv, 4 žlice kislega mleka, 2 dušena korenčka.

Meso zmeljemo, posolimo, popopravimo, dodamo celo jajce in spasilan korenček. Roke potrosimo z moko in napravimo svaljke. Spečemo jih na vročem olju. Pečene prelujemo z jajci in kislim mlekom ter zapečemo v pečici.

Kroketi iz krompirja:

Pol kilograma olupljenega krompirja skuhamo v slani vodi, ga odcedimo in zmečkamo. Dodamo 30g masla, jajce, 20g naribanega parmezana in 30g moke.

Iz mase napravimo kroke, jih namočimo v razčepeno jajce in drobtine. Pečemo na vročem olju.

Pita iz starega kruha:

Kruh zrežemo na rezine. Vsako rezino namočimo v mleko in zlagamo v noličen pekač. Nato potresemo z naribanim sirom. Stepemo 3 jajca in 3 žlice mleka, posolimo in polijemo še z oljem ter damo v pečico, da se zapeče.

Plošča iz žele bonbonov:

250g surovega masla vmešamo z 250g sladkorja v prahu. Dodamo 250g mlečnih keksov, 250g žele bonbonov raznih barv, 250g v rumu namočenih rozin. Vse dobro premešamo in napravimo ploščo ter damo v hladilnik, da se strdi. Nato zrežemo na koščke.

Sadne palčke:

Potrebujemo 7 jajc, 7 velikih žlic sladkorja, nastrgan limonin olupke in zmešamo v mešalcu, da se zgosti. Dodamo 100g orehov, 100g rozin, 100g drobno narezanih smokv, 7 velikih žlic moke in vse dobro premešamo. Pekač namažemo z maslom in ga posujemo z moko, ga napolnimo z maso ter pečemo v srednjem vročini pečici. Ko se ohladi, zrežemo na palčke.

3x dnevnik
malega
Štečkar-jav

Torek

V soboto nas je vse skupaj zelo treslo. Kot najbrž veste (če niste bili slučajno med tistimi, ki so med vajo v Tivoliju brezskrbno nabijali tenis, medtem ko so mimo njih letali z nosili in so tulile sirene), je bila v Ljubljani potresna vaja. Ampak v naši družini imamo potrese tudi takrat, ko ni vaje, tako da je bil Golovec 83 za nas povsem rutinska zadeva.

Ko so zjutraj zatulile sirene, je ata skočil iz postelje, se oblekel in izrazil pripravljenost, da odide reševati. To je bil naš prvi potres, kajti je mama povedala, da dobro ve, kam ga vleče: zanesljivo bo najprej letel v bife za vogalom, da vidi, ali je kaj preživelih. Pa kaj potem? Je bil ata užaljen. Saj so nas na sestankih civilne zaščite učili, da se moramo ob nevarnosti potresa zateči v trdne zgradbe. In bife je v jako trdni zgradbi. Ter je oddivjal po stopnicah.

Domov so ga prinesli kar na nosilih. Po določeni količini brizgancev se mu je pločnik postavil pred nos in reševalci, ki so hiteli mimo, so ga brž vzeli v igro. Skrbno so ga obvezali in čimbolj je on trdil, da je samo pijan in nič drugega, tem bolj so ga povijali. Ravno prav, je rekla mama, ko ga je videla vsega v povojih in mu jih s kuhinjskim valjarjem naložila kakih pet stopenj po Mercalliju...

Ampak je potem, opoldne, tudi mamo treslo. Ko je šla v samopostrežbo, se je seznanila z najnovejšimi cenami nekaterih artiklov in jo je treslo še dolgo potem, ko je odšla od blagajne.

Jaz sem soboto sicer še mirno preživel, toda se mi je pristrčno doživetje obetalo za ponedeljek. V petek smo namreč pisali šolske naloge, ki naj bi jih učiteljica popravila čez teden. Držal sem pesti, da bi, če je že potres, zasulo predal, v katerem ima profoka spravljeno dokazno gradivo. Pa tudi če gre le za vajo, je navadno zraven velika zmeda in se kaj rado zgodi, da se kakšen papir izgubi.

Žal se ni nič izgubilo in mi je včeraj tršica predložila takšen cvek, da se ga bom težko znebil.

Malo pozno, vendar iz srca je potem doma tudi mene pošteno treslo...

Štečkar-jav

Ne prezrite!
Prispevke za naslednjo številko pričakujemo do 21. oktobra

tribuna

15